

La Veu de la Comarca

BIBLIOTECA PUBLICA
TARRAGONA

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANY I.

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 32.

LA CATALUNYA QUE VOLEM.—Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.— terra y pocs, actius y intelligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obradors d' avensos de la ciencia y planter de filosofys y juristas. A fora la ensopla rutina.—Intimament unida a la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y cosels corredors enginys moderns, trayent del terrer y de las minas els fruits y minerals. Las aigues de sos rius sa tant de resclosa en resclosa movent enginys del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill llegitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar les velles poblacions historicas de populosas y amplias ciutats modernas.—Ports oberts als productes de tots llochis; assegurats ab tractes d' una nacio seria; veure al potentat ab afany de ser estimat y utii a la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volem deixar a nosres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Per obtenirho tenim lo precís: Força, riquesa y inteligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltem la virtud que a cap ens manca: L' amor a la Patria.—LLUIS DOMENECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes.
Fora semestre.

0'50
3'00

DIRECCIO Y REDACCIO

Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 15 Agost de 1903.

La Redaccio no fa seus los conceptes ni continguts dels articles firmats o copiats.

SANTORAL

Diumenge 16 XI. S. Joaquim, pare de N. S. S. Roch y Jacinto cfs. y sta. Serena vg.—Dilluns 17 S. Llibert ab. y S. Mamer, mrs.—Dimars 18 S. Agapito mr. y sta. Elena vda. emperadora.—Dimercres 19 S. Magi mr., s. Mariano cf. y s. Lluís b. y cf.—Dijous 20 S. Bernat ab. y dr. y s. Filibert ab.—I. P. iglesias Cister.—Divendres 21. Sta. Joana Francisca Fremiòt vda. y fund.—Disapte 22 Ss. Sinforia, Fabricia y Zotic mrs.

Lo servey militar

La profunda evolució de idees que en lo mon s'ha verificat desde uns cuants sigles enrera, necessariamente havia de fer sentir sa influencia en las condicions de la vida dels pobles.

Aixis com en l' auba de la civilització tothom era soldat, quedant la industria y els treballs del camp a carrech casi exclusiu de les dones, dels criats y demes sers de casta inferior y mes endevant se va considerar com un ofici al servey de les armes, avuy, donades les idees del nostre temps, es ni mes ni menos que una qüestió de sentiment. Desaparegut l' afan d' expansió territorial que en tan alt grau possehiran los nostres antecessors s' han anat consolidant les nacionalitats, augmentantse l' amor a la patria. Mes com he dit avans ses idees han fet una gran evolució y es per aixó que aquest sentiment d' amor a nostra terra nativa y la seva consecuencia, el desitj de serhi util, s' han encausat per viranys a que l' han dut les modernes obligacions y el caracter de la lluyta entre les colectivitats actives que s' pot resumir molt bé en la coneguda frase de «la pau armada» satisfent aixis al refran llatin: *si vis pacem para bellum*. La necessitat d' atendre a n' aixó y al mateix temps procurar armonisarho, ab les necessitats economicas del pais, ha dat lloch a les diferents formes de servey militar. Tres son los que avuy estan en voga: l' obligatori, el voluntari y el de quintas. Comensem per aquest últim que es el que nosaltres go-

No cal dir que es el pitjor, en proba d' aixó que casi bé pot dirse que som l' unica nacio Europea d' alguna importancia que l' usa. En ell se considera a cada home com un numero, s' el fica dintre una urna y una vegada al any se paga ab aquets numeros a la loteria. Surt qui surt y queda qui queda, encara que val a dir que els ultims son molt pocs. Fins aqui lo sistema no pot ser mes democratic, mes ve la segona part que ja he indicat avans: lo sosteniment dels grans exercits costa molts millors y com lo contribuent, a pesar de ses prenses de que disposa lo ministre d' Hisenda, no ls pot donar tots, se posa per sobre la democracia y es proclama que sols anira a servir lo que es disposar dels 500 duros que al govern li fan falta. Y com los pobres no poden pagarlos van a servir al Rey, y l' Agricultura, base de la riquesa del pais, queda sense brasos, y aquesta falta de brasos influeix en lo preu dels productes, que augmenta, y per lo tant fa mes dificil la vida del obrer de ciutat, contribuint també al numero de huelgas que, guanyilas qui las guanyi, sempre las pert lo pais. Exposats los defectes d' aquest sistema se compendran los grosos que també hi han en l' anomenat servey obligatori. Mes, s' ens dirá, aquest al menos te un fondo de igualtat, obliga a tots els individus. A n' aixó respondré dient que si el primer sistema es antidemocratic, lo segon, en la forma en que les nacions que l' posseixen l' han implantat, no sols peca contra la democracia sino que es molt a propòsit pera crear diferencies y enfondir les divisions que separan a las diferents capes socials. En efecte lo servey militar obligatori, tal com l' han plantejat, no es mes que un ardit del govern pera tenir mes homes que ayans, sense deixar pendre els mateixos diners; perque en ell s' estableix que l' que pagui tant no dormirà al quartel, que l' que pagui quant no fara guardies, que uns podran anar a menjar a casa, etc., etc. De modo que si en lo servey militar per quintas lo pobre sols veyia la diferencia que ls separa del rich en l' acte d' entrar en caixa, en lo projectat sistema, la desigualtat la tocaria cada dia, a cada hora y per fora s' aniria formant dintre lo seu cor un llevar d' odis que a no duptar influirien en la violencia de futures lluytes.

En cambi lo sistema voluntari que preconisan les bases de Manresa, sistema que tans bons resultats dona a Inglaterra y als Estats Units, tendeix a fer del servey militar un ofici més, establint que Catalunya contribuirá a la formació del exercit permanent de mar y terra per medi de voluntaris o d' una compensació en diners previamente convinguda com avans de 1845 pero declarant que la cantitat que per tot concepte degui pagarse may ha d' excedir del cost del allotjament dels voluntaris ab que se supleix, lo cupo que correspondria a Catalunya y que si pera reunir dita cantitat ha d' exigirse algun repartiment se farà sempre tenint en compte sa respectiva posició social. Aixó en temps normal, long en cas que perillés l' integritat del territoriu en cada catalá hi hauria un soldat com succeí en temps del francés com succeirà sempre, perque dintre nostre cor la patria hi te un altar.

Josep M. Talladé.

Juliol 1903.

Ni delinquir ni defallir

(Acabament.)

Pero es que aquesta meteixa fortaleza nostra, aquesta virtualitat y potencia inmensas que contemplem en la robustesa dels nostres principis, son un altre argument a favor de la meua tesis. Qui será tant obsecat que vulgen pendre camins penjants y mal empedrats quan l' ampla y planera carretera lo convidi a arribar, més tart potser, pero més segur y més fort, a la fi de sa via? No us en he pas de citar de exemples, de desenrotlo talmen maravellos del ideal particularista que avuy avassalla a tota la gent catalana, desde ls més llunyans de la dreta als més apartats de l' esquerre, y aquesta expansió portentosa, que no es altra cosa que l' compliment d' aquella llei universal de que tot lo deformat tendeix, mentres té forsa propia, a recobrar sa forma natural, tipica, y escayenta, es com l' escampament de la claror del alba, que ns presagia la infalible eixida del sol. Si estém, donchs, ben segurs de la resurrecció de Catalunya y de que l' hora de sa com-

plerta renaixensa té de vindre, perque cal apressarla, potser en mal de tots, ab actes delictuosos fonts de sacrificis molts cops inutilis?

No delinquim, donchs, estimats companys, si no ns es licit, ni convenien ni necessari, no eixim del clós que ns fitin ab lleys justes los mateixos adversaris de les nostres reivindicacions; pero aquest camp dintre el qual ens sentim forts, dintre del qual fem trontollar ab la sola remor de les nostres cansons y poesies encarcarades institucions de venerable aspecte, aquest camp que dintre d' ell al sol espinguet dels nostres clarins de lluita hi fem formables les lligues dels nostres enemics, masses de gent a qui separan marssense fons en totes les ordres d' idees y no mes los uneix lo sentiment negatiu del odi a les nostres doctrines, barreres inconcebibles que no s' poden comparar sino a una lliga de tots los microbis, encara que l' uns visquin de devorar als altres, contra l' desinfectant que a tots aniquila; dintre d' aquest camp, amichs, que res ni ningú, ni respectes ni pors, ni cansament ni desenganys, ni miserias ni traicions, siguin capasos de deturar nos un instant ni ide fer minuar un atom lo nostre ardiment!

May delinquir, menos que may defallir!

Com aquell atleta del sigle XI, Pere l' Ermita, qui somoguent a tall de terratremol geganti ls pobles germanics s' boca demunt de Turquia la allan espantosa dels descendens dels barbres, dirigintse com torb assolador a la conquesta dels Sants Llochs profanats, podria nosaltres clamar al aixecar per los camps y viles de Catalunya l' pacific pero ardit sometent dels deslliuradors de la patria; *Deu ho voli*.

Deu ho voli, que no defallim, Deu, qu' a través de les centuries de les opresions, dels daltabaixos politichs, dels esforços, dels enemics pera disfigurar la nostra fesomia, ens ha feta conservar la tradició social moral y intelectual de la rassa catalana; aquesta tradició qu' es la substancia del nostre poble, perque la substancia de les coses es lo permanent é inmutable que hi há sota ls accidents que varian y desapareixen, y la nostra rassa ho té, quelcom que s' ha perpetuat sense cambiarse en lo fons de la

seua ánima, perque tots sentim que quelcom fondo y fort que determina l' nostre modo de pensar, de sentir, de relacionarnos, d' obra en fe, ens uneix ab los ayis, que no ns uneix ab los avant pasats dels demes pobles peninsulars, y l' fet de tenir lo poble catalá substancia propia, esperit propi y per tant tradició propia, es lo fonament indestructible de la autonomia de la patria.

Deu voli que no defallim, perque de Deu, creador y senyor de le unims, vé que les nostres estiguin aso dollades del amor incomparable de la patria, quan tants germanos nosals de les nostres cors aqueix foch que sentim alenarhi y abrindarse y voldria que menys preuesim aquesta tradició, que lleasim aquest afecte y apaguessim aquest callu?

Mes no es sols lo voler de Deu, que ns imposa l' coratge pera ja moy defallir en la empresa, es la necessitat cada dia mes emperiosa de la patria. Mireula un moment, aquesta Catalunya gloriosissima en los temps en que sos fills donantse a si mateixos les lleys, curavan los mals y llagues de la llur societat ab remeys eixits de la meteixa essencia d' ella: mireula en aquells sigles de verdadera democracia en que l' poble acomodava ses costums a ses necessitats y després ses lleys, lleys que feya verament la Nació, perque les creavan organismes representants de totes les classes socials, a ses costums, contemplanlo en aquella época, qu' un més admira com més la estudia, en que ls estaments baixos organitzats ab cristiana germanor, tenian la forsa de llur valer y poder corporatiu y se sabian prevaldre pera recabar la consideració l' respecte y la ajuda que per ley de caritat deu sempre l' potent al desvalgut; contemplanlo en aquells temps en que s' promulgava l' Usatge; lley del regne, de que ls Prínceps fesin seure a llur taula y portessin llurs vestidures entre ls vassalls que tenguessen Cori e gran companya e fessen con-

dit é donassen soldadas e fessen esmenas e tenguessen justicia e jutjasten per dret e manténguessen lo opremit... quant volguessen menjar que fessen cornar, que fets nobles e no nobles se venguessen dinar e aquí partisseu los vestiments que haurien entre los

«Magnats é luz companya». m'én-
vovet en aquells tems en que 'l go-
vernava reys com aquells glorio-
sissims de qui diu en Muntaner
«que tenen los ríchs homens, pre-
«lats, cavallers e ciutadans e ho-
«mens de viles e de mases milis en
«veritat e en dretura que segons
«altres senyor del mon... e de al-
«tra part que cavalguen tots dies
«per les ciutats o viles e lloch es
«mostren a llurs pobles e si un hom-
«ó fembra pobre los crida que tira-
«ran la regna els oyran els daran
«tan tost concell a llur necessitat»
contempenlo en aquelle temps en
que la familia natural o corporati-
va era la primera unitat del Estat;
y mireulo avuy, aquest pobre po-
ble nostre, avuy que 'ls mals de la
de la nostra industria volen curar-
las ab remeys d' importació gent
que no coneix una màquina, gent
que fa servir a Catalunya de camp
d' experiments de teories y fórmu-
les de la sociologia novella; avuy
que 's predica com a verdadera una
democràcia que comensa pera ar-
rencar al pobre 'l dret d' usar sa
llengua v acabar per imposarli
lleys que contrarian totes ses cos-
tums, fetes per organismes legisla-
tius hoat una sola classe social, los
que tenen professions liberals, que
forma 'l go par 'l, quedant sols el
10 per 'l' pera 'l agricultura, 'l in-
dustria y 'l comers, organismes en
que, com en les penúltimes Corts
hi havia 278 diputats residents a
Madrid y 110 a les provincies; avuy
qu' als obrers catalans se 'ls hi pre-
dica un comunisme utopic y se 'ls
afia immoralment a una guerra sui-
cida perque y es la mort de la indus-
tria, contra aquells ab qui me'ger-
manats haurían des viure, mentres
s' embreuteix als amos ab los falsos
festeigs dels partits polítichs. (qu'
afalagan llur vanitat y 's confabu-
lan ab cils pera expoliar al Estat)
pera que no 's sentin del uol de la
fera socialista desencadenada
de l'alls avuy que s' ha des-
pogues enrobustir al individu
sol y aislat davant del Estat omni-
potent; avuy que 'ls Poders púb-
lichs, ab contribucions insoportables
deixan sense pa y sense vestits
als ciutadans, avuy que 'ls aligar-
cas de la burocràcia enfilars al
mando, encara que no suprem,
efectiu, del Estat, rebutjan sense
estudi y per sistema totes les con-
cessions que pera son bé Catalunya
necessita, avuy en qué de la familia
se 'n tira a ferne una associació
temporal que 'l Estat pot desfer a
sa voluntat, avuy que trenca to-
lligam de fraternitat social, s' em-
peny al pobre contra 'l rich y con-
tra 'l meteix pobre siconvé, fent
regnar en lo cor de la societat cata-
lana 'l odi selvatge de les feres que
dasprés de caixallejar a llur victi-
ma s' abrahonan unes contra d' al-
tres; contempen aquest abisme ca-
dòich ahont se treballa desespera-
dament pera estimbarnos, per
quins rostos penjants redolém ja
entre negrors y tristures, ab la in-
efable serenitat ab que Catalunya ab
la lenitut de sa vida propia feya
magnestuosa sa vi cap al progrés
comparem lo que toca y marceix
en sent que ho toca, la iniciativa
del Estat y la manera admirable ab
que 's desenrotlian les Institucions
privades a que s' esbandeix lo carac-
ter catalá, y digueume, companys;
convèa la Patria que nosaltres que
venim a retornar a la societat cata-
lana la normalitat de ses funcions,
fent reneixer en ella tot lo que la
feu gran en los temps de que us
parlava y li puguin tornar a fer en
los presents; que los organismes
nous volém ferlos enmotillats al
nostre gení deixant obrar a la na-
turalesa anímica de la nostra rassa
pera que crei ab 'l ayre de la terra
les institucions que calguin, convé
á aquesta Catalunya adorada que
nosaltres defallim?

No acabaríam may y es hora de
ferho. Gravem al foch en los nostres

plis aquest lema august del gran
O'Connell qu' aviat resplandirà
com a faró en les parets d' esta ca-
sa. «Ni debilitat ni delictes!»
Ni delictes perque 'l delictes es
odí y 'l odí destrueix mentres que
'l amor edifica; ni debilitat, perque
com diu el poeta.

Los fills d' aquesta terra
may 'l agre 'n perderém
la Patria es una Mare,
com mare la festimém
Deu no n' ha fetes dues
y d' altra no 'n volém
ni baratém de Mare
ni ab Patries trafiquém!

Joan Poblet.

De regionalisme

II
Deyam en l' altre article que
son molts els qui volen esser re-
gionalistes de nom, pro tambe
que son forsa els qui a la prácti-
ca no 'n son gens y fins ridiculi-
san el nobilissim ideal d' aquesta
tendencia, que retorna a la re-
gió lo característich de sa propia
fesonomia y manera d' esser.

Res direm d' aquets derrers,
que ja sabém que si 's disfressan
ab el nom de regionalistes es per
un fi de mala política, el de sa-
tisfer oes concupiscencies perverses
y de resultats ben pessims
pera 'l governament del po-
poble. Dels primers, dels qui ho
son de nom, pró que á la prácti-
ca no 'n son gens, d' aquest si
que 'n parlarém, insistint en al-
guns punts del altre article.

Esser regionalista a Calalun-
ya equival a un catalanista.
Aquesta paraula, en tassis gene-
ral, vol dir aimant de Catalunya
y de tot lo constituíu d' aquesta
personalitat. Com, donchs, don-
de 's manifesta d' esser verda-
dament manifestant a tot arreu, pr-
cticament, y baix tots aspectes,
un amor intensissim a la nostra
propia parla, qu' es el verb de
la nostra ànima. Qui aixís no ho
fassi, ni may que s' anomeni ca-
talanista o regionalista, perque
no n' es ni 'n pot esser. Qui,
mentres la ley no 'l imposi al-
tra cosa, usi una altra llengua
ab detriment de la seva que ho
es sempre que ho faen ses rela-
cions privades y encare més en
les públiques, en les de caracter
intructriu, propagandista, recrea-
tiu o en qualsevol altre ram del
publicista, no pot di, ab rahó,
qu' estimi sa propia parla més
qu' cap altre, ni per tant, que li
dongui la preferencia deguda a
la llengua materna.

Es veritat que totes les llen-
gues son bones pera la ilustra-
ció; que de totes ens hem de ser-
vir pera propagar la cultura y
'ls avensos de la humanitat; pe-
ro la una cosa es servirnos de
qualsevol llengua, mentres po-
gui esser apte y dugui relació ab
el compliment de la seva finali-
tat, y altra es desferse de la pro-
pia, tenintla prostergada, no do-
nantli el lloch de preferencia y
esser fins en perjudici del mateix
objectiu d' esbandiment de la
ilustració y del progrés.

Y qu' aquest perjudici esdevé
ab 'l ús del castellá en el periò-
dich, en el follet, en el libre y
d' un modo principalissim en la
escola, no 'n podem pas dubtar.
Podríam en corroboració d'
aquesta asserció emitir la opinió
de notables escriptors de casa y
de fora, sobre tot de fora, pró no
ho farém perque la cosa resulta-
ria llarga y, per altra part, es
questió evidentissima. Cal anar

á qualsevol escola, y veure com
la maynada de 10 y 12 anys lle-
geix quel (que libre com un pa-
pagallo, pró sens sapiguer de que
se les heu ni que 's diu. Donchs,
si no sab aixó ¿com podrà fer
discorrer la inteligencia y s' ave-
será a cabilar y lliga idees per
si sol? ¿Com arribará a escriurer
una carta, posanthi lo que li acut
al cap, trasladant al papé el seu
pensament veritat, si no 'n sab
fe d' altre manera que tenint un
mostruari al devant o be, si está
molt avensat, ab els mots ruti-
naris de la literatura epistoiar
que s' ha pres de memoria: ab
una rúcula de frases fetes que les
engionerá en totes les cartes,
més tart, pei seu ús familiar o
comercial? Y tot aixó ¿perqué?
Pel motiu senzillissim de rebre
la maynada la poca instrucció
que té en una llengua que no és
la seva propia, la de que 's val
pera parlar, pensar y manifestar
el sentiments més íntims y expon-
tans del seu cor Poseu un noy d'
una dotzena d' anys ab la ins-
trucció que'n aquesta edad s' es
rebuda a les escoles ab una ins-
trucció completament catalana y
vos farà una carta posanthi tot lo
que se li digui al dictat, o ell ma-
teix se la redactará trasladanthi
el pensament que concibeix ab to-
ta sencillesa y naturalitat, y sens
que 's trobi may ab el més petit
entrebanch pera exposar ses
idees per falta material de pa-
raules, y per no saber com lligar
les idees per manca de práctica
en discorrer, com esdevé als
noys d' instrucció castellana,
qu' haventne rebuda poca en
poch temps, quan han oblidat els
cuatre mots rutinarios, acaban
per no saber escriurer, no ja una
carta, sino ni la més petita
comunicació.

J. Jordá.

A Valencia

La festa dels Jochs Florals,
organizada per «Lo Rat Penat»,
ha resultat enguany fluidissima.
Lo Teatre Principal presentava
un aspecte enlluernador pels or-
naments ab que era engaiantat y
per la concurrència nombrosa y
selecta que 'l omplia.

Eran aprop de les deu del dia,
quant als acorts d' una banda,
va fer sa entrada solemne la co-
mitiva oficial, precedida dels
macers del Ajuntament y de la
Diputació, que fou rebuda ab
aplausos. La presidia 'l alcalde,
Sr. Montesinos, fentli costat lo
president de «Lo Rat Penat», lo
rectar de la Universitat, lo pre-
sident de l' Audiencia, lo degá
del Colegi d' Advocats, lo consul
de Fransa, y molts representants
més, entre altres, alguns mili-
tars.

Va comensarse la cerimonia
ab un discurs del senyor baró
de Alcahalí, president de «Lo
Rat Penat», dit en valenciá y
expressió hermosissima del esperit
regional.

Fa vinticinch anys, deya lo
senyor baró de Alcahalí, que á
semblansa d' aquelles poètiques
corts de trovadors, se varen
congregar en aquet mateix local
alguns bons valencians, pera
rendir culte á la tradició litera-
ria de la nostra terra.

Los poetes que son los profes-
tes de les idees grans, cantavan
sols ab l' esperansa de un renai-

xement literari y foren ja mirats
ab zel per uns, titllats de bojos
per altres y de ignoscents per la
majoria. Però los que de primer
censuravan la festa, han contri-
buit més tart al seu esplendor de
tal manera, que al escalf de la
nostra institució dels Jochs Flo-
rals, s' ha format un estol de
poetes, d' historiadors, d' artis-
tes y de pensadors que prou vol-
drían tenirlos pera ells molts po-
bles que consideran exòtica la
nostra llengua, sense tenir en
compte que la parlaren alguns
reys, que 'l ennobliren los filo-
sops, la sublimaren los poetes y
la reconegueren com á més her-
mosa lo Dant y Petrarca; sense
fixarse en que una llengua desti-
nada per Deu á cantar la Patria,
la Fè y l' Amor, no pot desapa-
reixer sense perillar la naciona-
litat, com la papallona no pot
perdre 'ls pols diamantí de les
seues ales vellugadisses, sense
deixar de ser papallona, ni la
rosa la seva flaire, sense deixar
de ser rosa.

¿Quin efecte 'ls hi fan als nos-
tres lectors aquets hermosos ac-
cents poètics y patriòtics? No
'ls hi semblan una revelació del
esperit nou que está á punt d' es-
clatar á Valencia?

Vagin llegint. Hem de fer pa-
tria, continuá lo president de
«Lo Rat Penat», però consti que
no podem acceptar les denomi-
nacions de «patria grande y pa-
tria chica», perque de patria no
'n tenim més que una, com te-
nim sols una honra y una mare
sola. Si, la nostra aspiració ha
de ser donar forma moderna al
esperit de les nostres tradicions,
y per aixó cal engrandir la órbi-
ta de acció, no limitantnos á pu-
rificar lo llenguatge, sino á popu-
larisarlo, de primer en lo libre
buna, en la premsa, rent una
propaganda com la dels nostres
mestres, los trovadors, que de
poble en poble y de cort en cort,
escampavan les seues composi-
cions y 'l seu pensar.

Peró s' ha de fer més y és pro-
curar que les flors del llenguatge
se converteixin en fruit de inte-
ligencia, produint estudis tras-
cendentals de finalitat científica
y social.

Acabá lo senyor Baró d' Alca-
halí ab sentidíssimes trases de
bon recort als poetes que havian
impulsat lo renaiement valen-
ciá.

Al públic li causá una impre-
sió extranya aquesta oració pre-
sidencial, aplaudintla frenètica-
ment.

NOTICIES

Dias enrera visitá Barcelona
lo capitost del integrisme D. Ra-
mon Necedal y al despedirlo va-
rios dels seus amics que 'l acom-
panyaren al tren li preguntaren
quinas impresions sen duya ma-
nifestant entre las varias conside-
racions la seguent comparació
«que Madrid era una gran «al-
dea» y Barcelona «una populosa
ciudad europea» quedan admirat
de sas grans vias y moviment y
sobre tot 'l avens en tots los
rams tan industrials com de cul-
tura que posan ben manifest el
predomini de la rassa catalana
sobre las castellana d' avuy.

Fa ja dias corrien rumors de
que 'l nostre Ajuntament havia
determinat no contribuir á la ce-

lebració de los próximes festes
de la Santa Cinta. Trobannos
dintre la segona quinzena d'agost
y no haberse fet cap preparatlu
pera la celebració de dites festes,
ens fa creuer que aquells rumors
resulten certs. Si la celebració
de les festes dels pobles tingués
per unic objecte divertir als ve-
hins trobariem molt en son lloch
l' acort de nostra corporació mu-
nicipal, y més si els diners que 's
havian de gastar encobets y ban-
deretes, s' invertisen en millores
á nostra Ciutat, que be prou está
mancada d' algunes de capital
importancia. Es en nostre con-
cepte que les festes dels pobles te-
nen un fi més alt, que no el de
tirar una cama al aire els vehins.

Tots sabem que les festes de la
Cinta, son causa d' una gran
afluencia de forasters de nostra
extensa comarca, per la que 'l
comers y la industria no poden
menos de sortir beneficiats en
gran manera.

Si entre els números del car-
tell hi figura algun que, com la
fira de bestiar justifica per si sol
un sacrifici per part de la po-
blació, ó algun altre que com lo
concurs musical cubreix una
bona part del presupost de festes
se compren menos que siguin
sols mires econòmiques, les que
han motivat tal resolució.

Estém convençuts de que per-
bó que haigi sigut lo fi que 's
proposa lo nostre Ajuntament, lo
vehinat no veurá en bons ulls la
supressió de les tradicionals fes-
tes de la Santa Cinta.

Corren billets falsos de 50 pes-
setes, emissió de 25 de Novem-
bre de 1898. La falsificació está
perfectament limitada y única-
ment se distingeix en que 'l
gravat del bust de Quevedo és
més matusser que en los legiti-
ms, sent necessari abastan
la comparació pere distinguirlos.

Tenim la satisfacció d' innovar
á nostres lectors, que dels dos
unichs membres que en represen-
tació d' Espanya, han sigut de-
signats en lo darrer Congrés in-
ternacional d' Agricultura cele-
brat á Roma pera formar part
de la «Comissió Internacional
permanent de Viticultura», ha
sigut objecte de tal designació
nostre antich amich y company
de causa, lo conegut propietari
vicultor don Rafel mir y Deás,
de Sant Sadurn de Noya, á qui
doném l' enhorabona.

Després d' algun temps d' ha-
ber deixat de publicarse, ha tor-
nat á reapareixe impres á dos
tintas el setmanari festiu catalá
de Barcelona, titulat *La Barreti-
na*. El número de la primera
tongada, qu' hem rebut, conté
bonics grabats sobre assumtos d'
actualitat y diferentes composi-
cions en prosa y vers, totes ellas
molt ben escrites y d' amena é
instructiva lectura. Mols anys de
vida y avant sempre.

En la linea del Litoral s' han
posat en circulació els bars, des-
coneguts fins ara en nostres fe-
rrocarrils, millora que 's deu a
D. Eduard Maristany, que quan-
tas han transformat la Red Cata-
lana. Se compon el bar d' un
vagó, els dos compartiments als
extremes pera cuina y rebost ocu-
pant el mostrador tot el llarc del
carruatje. Com s' ha tingut molt
en compte l' estètica, el conjunt
resulta molt agradable. Fins ara

sols circulan en els trens corross; pero hi ha el propòsit de aumen- tarlos pera comoditat dels pasat- jers que poden anar al bar, siga quina vulga la classe en que viatjan. El servey està a càrrech del dueny dels restaurants de la llnia, don Francesch Baqué.

Las feynas de recolecció aven- san y en lo que resta de mes, terminarán en casi totas las pro- vincias

La cullita de blats es abundant en las Castillas, Catalunya, Ara- gó, Navarra, Rioja y part de Extremadura. Regular en Andalusia y la Manxa, encara que mala en las comarcas de Cuenca y Ciutat Real.

En cibadas y ordis, per regla general, se cullirá més de lo que s' esperaba, devant del nociu temporal d' abril y maig.

Cigrons molt poch y de mala qualitat, de patatas y altres lle- gums. tampoch, hi ha abundancia.

Els vinyats ab raras excepcions, prometen escas fruit; els oli- vars presentan bon aspecte; y la cullita de la garrofa será mes que mitjana, si la tardor es favo- rable no faltará panis.

No obstant, els preus dels grans y carns se mantanen fermes degut a la escasés dels anteriors y a la constant exportació, apro- fitant la diferencia del cambi in- ternacional.

Segons datos publicats per la Junta Consultiva Agronómica, el terme mitj anyal de la produc- ció de grans, es de 1.325 mil- lions.

L' almirall Cervera ha presen- tat la dimissió del seu càrrech de jefe del Estat Major de 1ª Ar- mada.

Aixó havia de ferho avans del combat de Santiago.

Y després encara dirán que «nunca es tarde cuando llega».

El vicari de Zarauz ha anun- ciat que entre avuy y demà 's de sencađenarán grans temporals.

Es un gust dedicarse a la me- teorología en aquet país.

Pronosticant mal temps, sem- pre s' encerta.

Un diari d' aquesta ciutat pub- lica 'l següent telefonema de Madrid:

•Toros.—Vivas á España

Despachos recibidos de Lisboa dan cuenta de la corrida de to- ros que se ha celebrado en Opor- to y en la que toreó el ex-oficial del ejército español señor Macedo.

Este entusiasmo á los portu- gueses con las diversas suertes que ejecutó, dando pruebas va- lor y conocimiento del toreo.

El público le aclamó con en- tusiasmo, dando vivas á España y al ejército español.

Aquesta noticia m' ha enternit fins á posarme pell de gallina.

No més sento havermen ente- rat abans de dinar, porque ab la emoció, molt me temo que no 'm podré ficar ni una cullerada á la boca.

¡L' exèrcit, aclamat al Torio; els oficials, convertits en toreros; la patria, vitorejada desde 'ls «tendidos!»

¡Quin quadro tan hermos! ¡Que 'ns vinguin ara a dir que no hi toquem cap pito en lo con- cert de las naciones!

Ja ho veuen: mentres á Ingla- terra y á Alemania y á Fransa pera ferse respectar dintre d'Eu- ropa, els hi ha calgut proveirse de grans armaments y elevar el seu nivell intel·lectual considera- blement, á Espanya pera que l' admirin al estranger, no més li

calen quatre «recortes» ben do- nats y una «media en su sitio». ¡Viva España!

Acostumat ja de molts anys á veurer que la primera feyna y principal preocupació dels go- bernus qu' ara s' estilan, no es altra, axís poden tenir á la má les rentes del Estat, que donar magnífchs empleos y profitoses ocupacions á tots els seus pa- rents, amichs y coneguts, res d' estrany han de semblar certes coses qu' avuy passen, donchs no son mes que natural conse- quencia dels mals exemples que 'ns venen de Madrid. No hi ha remey, aquell refrá nostre que diu: que 'ls infants fan lo que veuen fer als grans, no pot es- ser mes exacte,

Per aixó 's donan cassos tan divertits y entretinguts com lo següent, que retallém y tradu- him de la «Unió Social» de Má- laga.

«Constitució del últim Ajunta- ment conservador de La Línea (Cádiz), població de 50 mil habi- tants.

Arcalde: don Gayetano Rami- rez.

Primer tinent arcalde: don Lluís Ramirez Galuzo (germá del arcalde),

Segon tinent arcalde: D. Feli- ciá G. Vazquez (cunyat del ar- calde).

Tercer tinent arcalde; don An- toni Ramirez Galuzo (cosí ger- má del arcalde).

Quart tinent arcalde: D. Fran- cisco Ramirez Galuzo (cosí ger- má del arcalde).

Sindic: don Joseph Cruz Gar- cia (cosí del arcalde).

Secretari: D. Joseph Ramirez Maresco (cosí germá del arcalde).

Contador: don Rogeli Ramirez Gonzalez (fill del arcalde).

Abastecedores: don Miquel y don Gayetano Ramirez Galuzo (fills del arcalde).

Abastecedor d' impressos: don Rogeli Gimenez (germá polítich del Secretari).

Te la contrata de recullir las escombrerías del poble ab 12 mil pesetas de gratificació anual. un «criat» de don Gayetano Rami- rez Galuzo.

Te la contrata del escorxadore un parent també del Secretari.

Sens ha comunicat á cau d' orella, porque ningú ho sentís que 'l fill petit del arcalde te una sogra que 's grabada y es- tudia per ilebadora; el fill mitjá te tres cunyats que están aca- bant la carrera l' un de capellá, l' altre de notari y un altre de metje. El sogre del arcalde ha fet una sollicitud per entrar d' en- terramorts.

Pero lo més denigrant es, que sens ha manifestat que l' arcal- desa mira contra 'l govern.

May hauria dit que las anda- lussas fossin tant desagradadas.

La diada de San Roch promet ser mol lluhida aqueib any donq en la Iglesia del Rosé se celebra- ran misas cada mitja hora y a las 10 tindrà lloch la misa solemne ab sermó en tortosí que dirá lo renombrat orador y Beneficiat de la Seu lo Rd. don Rafel Algueró, estrenanse l' orgue que ha sigut apanyat á expensas d' un devot del Sant.

Durant las funciones religiosas se repartiran goixos del Sant als seus devots, los que s' han escrit en tortosí ab motiu d' haverse demanat se fés axís per alguns devots.

Los vehins del carrer per sa part tambe estan arreglant lo y es proposan passar tota la se- mana divertirse de bó de bó ab balls, musicas, cucanyas, sorti- ges, corres y demes tradicionals diversions propias d' aqueixa clase de festes, acabantlas ab lo indispensable potaque y fochs ar- tificials.

HOTEL TERMINUS 282. ARAGO 282. BARCELONA. Gran confort y gust artístich en todas las dependencias. RESTAURANT Y COLMADO á disposició dels viaters que hagin de marxar ó arribin en els trens que á cada moment paran al baixador. Esmorzars de 12 á 3 tarde desde 14 rals en augment, Linars de 6 á 10 verpre desde 4 ptas.

Imp. Jose L. Foguet.—Tortosa

Cati. Tiene su asiento en el medio de un fragoso monte es- peso de alcornoques, y otros árboles sylvestres. Goza de poco cielo, por estar rodeada de altísimas breñas: pero con ayres muy puros, y frescos de Verano, aunque frigidíssi- mos en Imbierno. La Hermita y su casa, es de las más as- seadas del Obispado. La Iglesia capaz, la fuente de tres ca- ños, del tamaño del dedo pulgar, al lado de una graciosa plaqueta, que sirve de zaguán al Templo, cayendo el agua en una grande pila: va despues por unas canales para hin- chir una pequeña balsa, que siendo hinchida, el agua que le entra nunca se le conoce creciente ni menguante. La bondad del agua, y su estremada frialdad, y la mucha vir- tud que tiene para estrañar la sangre. Es maravillosa, co- mo lo cuenta en libro particular, el Maestro Fray Blas Verdú Dominico, Lector que fué de la Seo, de Tortosa, y nacido en Cati.

Bien pues se hecha de ver la devoción á la Virgen San- tissima, en todo el Obispado, derivada sin duda de la entra- ñable, que tiene la cabeça del, que es Tortosa.

En el Reyno de Aragon vemos á Calaceyt, lugar de 400 vezinos, que es del Illustre Cabildo de Tortosa, es su termi- no grande, el sitio llano, de trigo, aceyte; y vino abundan- te, y lo demás necesario á la vida humana. Hagámos ya relación de lo notable de las otras Villas del Obispado: merece en primer lugar el Real Monasterio de Benifaçá, Orden de Cistel, fundación del inclito Rey don Iayme el conquistador, rico de hacienda, regalado en aguas, cercado de guertas. La ocasión de su fundación léala el curioso en el Padre Mariana en su Historia de Es- paña. En la Villa de Horta, ay un monasterio de Recoletos de San Francisco, en el monte, habitación un tiempo del Bea- to Salvador de Horta, por cuya intercession hiziesse Dios en dicho lugar muchas mercedes, y milagros, de cuya ca- nonización se trata en Roma. Cerca del en el monte de San Antonio ay un agujero (llamado por los naturales el Bufa- dor) por el cual sale continuamente un ayre tan frío, que pone en punto de nieve cualquier cántaro de agua, que en el se pone, dentro un cuarto y corrompe el vino.

ga y fertiliza una apazible vega. Artificio solo para el rie- go (y aunque me alejo no importa) En Castellon de la Pla- na han minado un grande barranco, solo porque passe el agua á regar su vega, obra importantissima, porque antes las corrientes del Río se llevaban el Açud, y aora es impo- sible. Mil artificios hay por esos Reynos, solo para sacar agua para regar las vegas, de la cual vienen á estar ricas tales poblaciones; y son muy pocas las del mundo, que lo sean, sin que el agua riegue, y fertilize sus campos. Mirén á Valencia, Murcia, Origuela, Granada, Sevilla, y otras mu- chas por essa parte. Pues en Aragon, Zaragoza, Calatayut, Tarazona, Teruel, Alcañis, Caspe, y Fraga. En nuestra Ca- taluña, Barcelona, Gerona, Lérida, Balaguer, Tarragona. Ay dentro ei termino general de Tortosa la Villa de Vilde- cona, que solo para hechar de si la demasiada agua, ha he- cho allí naturaleza un sumidero, que la recibe, el cual fué á ver el Rey Felipe II, por ser cosa maravillosa. Y nues- tra Tortosa todo lo que baña el agua, Esto basta por el discreto.

En el Reyno de Aragon vemos á Calaceyt, lugar de 400 vezinos, que es del Illustre Cabildo de Tortosa, es su termi- no grande, el sitio llano, de trigo, aceyte; y vino abundan- te, y lo demás necesario á la vida humana.

Hagámos ya relación de lo notable de las otras Villas del Obispado: merece en primer lugar el Real Monasterio de Benifaçá, Orden de Cistel, fundación del inclito Rey don Iayme el conquistador, rico de hacienda, regalado en aguas, cercado de guertas. La ocasión de su fundación léala el curioso en el Padre Mariana en su Historia de Es- paña.

En la Villa de Horta, ay un monasterio de Recoletos de San Francisco, en el monte, habitación un tiempo del Bea- to Salvador de Horta, por cuya intercession hiziesse Dios en dicho lugar muchas mercedes, y milagros, de cuya ca- nonización se trata en Roma. Cerca del en el monte de San Antonio ay un agujero (llamado por los naturales el Bufa- dor) por el cual sale continuamente un ayre tan frío, que pone en punto de nieve cualquier cántaro de agua, que en el se pone, dentro un cuarto y corrompe el vino.

Moreso

GRAN BOTIGA DE CALSAT DE TOTES CLASSES Sabates y botines d' ivern Confecció esmerada pera 'ls que tenen los peus delicats.
Casa fundada l' any 1866.
PREUS FIXOS VENTES AL CONTAT.
 PLASSA DE LA SEU Y ARCH DEL ROMEU TORTOSA

En Ampolla

Se venen casas de recreo propias para banystas ab todas las comoditats y ab magnificas vistas al mar.
 Donarán rahó D. Jacinto Sanchez Plaza de la Font y D. Agustí Pitart propietari de ditas casas.
 Carré de la Unió, ensanche Tortosa.

Gran Perruquería Colón de Francesch Espuny

Carré del Angel n.º 26
 Aquet establiment ultimament renovat, ofereix á sos numerosos parroquians tota mena de comoditats y avenssos en l' art de la perruqueria y perfumeria.

Sastreria "La Tijera de Oro,"

Si voleu vestí barato y agust visiten lo meu establiment.
 Carres Pont de la Pedra n.º 1 y San Roch n.º 2.

Sin empleo de capital, buena ganancia diaria; se obtiene escribiendo á G. A. B.—Casella Postale, N. 196 Milán (Italia).

A. OLIVERES

METJE
 Ex-alumne del Hospital de Paris. Ex-ajudan de la Clinica de malalties dels ulls del Dr. Galezowski
 CONSULTA DE 11 A 1 Pasotje Franquet, Pral. TORTOSA

Esparteria de Jaume Casanova

Carré de la Sanch n.º 6 y 8.
 Se acaban de rebre una gran partida de espart de tota mena (garbillo y amarat) llibans, cordas, betas d' espart restallar, cofins y estoras pera carros; tot á preus baratíssims, cal no mes probaro.
 Carré de la Sanch n.º 6 y 8. Tortosa

Gran fábrica de objectes refractaris DE D. Joseph Cervera

Despaix Carrer de la Sanch n.º 1 y Fábrica Arrabal de Capuchins Tortosa
 S' en carrega la casa de tota clase de travalls y objectes refractaris tals com mahons, totchus, tobois, forns y grassols pera fábricas de gas, de sulfuro de carbó, de blanc de zinc, refinació de sosfres y demes industries.
 Tambe se dedica á la construcció de forns y grassols pera la fundisió de metalls, com fogons pera gastar carbó de cok pera fer bugadas, planxar y cuinar.

Disponibile

Drogueria, Perfumeria, Ultramarins, Comestibles y Colmado Viuda de F. Canivell y Sala

ANGEL, 6 Y 8 TORTOSA
 Complet assortit en Pastes pera sopa lligitimes de Mallorca.
 Conserves de totes clases Abadeijo 1.ª, coa foradada Manteques Formatjes Embutits Fiambrés

Súcses Cafés Cacaos Thés Chocolates Bombons Galletes y biscuits Aixarops y horchates
 Articles fotogrífichs Productes químichs Aigües minerals Especifichs nacionals y estrangers Colors y barnisos Broches y pinsells Barnis mineral

Carburo de calci Petróleo refinat Esplosius, meches y perdigons Abonos Sofres Sulfat de coure Llavós Vins de taula, generosos y champangys Licors del pays y extrangers

Librería fundada 1 siglo XVIII Francesch Mestre TORTOSA

PUBLICACIONES CATALANES:
 Obres de Mossen Jascinto Verdguer
 » Tomés A. Rigualt
 La Santa Missa—llatí y catalá—pasta 1 peseta
 Lo catalá devot—nou devocionari—pasta 1 peseta
 Los set diumenges de San Joseph—pasta 1 peseta
 » rústica o'50 peseta
 Doctrina cristiana—cartonet—o'50 peseta

DEPOSIT DE PAPERS, CROMOS Y ESTAMPES

PERSIANES

En l' acreditad establiment de D. DOMINGO ROLLAN s' acaba de rebre un bonic assortit de persianes de totes clases y colors á preus molt baratos.
 La mateixa casa s' encarrega de repintá y adovar las velles.
 Carrer Temple, n.º 3, Nova y Vall 12, Tortosa.

Disponibile

ARTHUR MESTRE

Gran surtit de Petaques, Paraygues, Pipes, Parasol, Bastons, Colls, Punys, Mitjes, Mitjons, Juguets, Puntilles, Brodats, Perfumeria, Acordeons, Objectes pera regalos, y tota clase d' articles pera barbers.
 GRAN SURTIT DE QUARTINES JAPONESAS EN CARTON I TOTES MIDES Y VENTALLS DE TOTES CLASSES, GORBATES, QUINCALLA, GUANTS, etc.
 Carrés d' En Carbó 11 y 13 y Pescadors 1. TORTOSA.

Dejo (por no cansar) otras cosas notables, y la descripción de mas de cuarenta Hermitas, todas de consideración, por hazer alarde, solo de las que están dedicadas á la soberana Reyna de los Angeles, para que se vea, que los influjos de la devoción de su cabeza, se derraman tambien igualmente por el cuerpo. Sea la primera la Hermita de la Piedad en los montes de Vilcecona, que á necesidad de agua, la llevan con solemne processión á la Villa, y les socorre Dios con abundancia. Y passando más abajo, descubrimos la Hermita del Remedio, de la Villa de Alcanar. Y passando el Río de la Cenja en un montezillo, rodeado de espaciosos llanos, está la Misericordia, casa famosa por su fábrica, y por la vista estendida de tierra, y mar, y fresca de ayre que gozan los de Vinaros.
 En el termino de Trayguera en un Collado fresco está la Fuente de la Salud, insigne Santuario entre los de España, con Imagen de la Virgen, descubierta milagrosamente. Remito al lector al copioso libro que della escribió el Maestro Prades.
 Dos leguas más adelante, en los montes de San Mateu, esta la Virgen de los Angeles, casa de buen sitio, gobernada por la Universidad de dicha Villa.
 En el puerto de Morella ay una Hermita en Castellfort, y otra en Portell, con invocación de N. S. de la Fuente, por tenerla una y otra abundantes y frescas. En el monte Palomita cerca de Vilafranca jace nuestra Señora del Losar, cubierta la mayor parte del año de nieve, señal claro de la pureza de su dueño. En las Vseras una de nuestra Señora de Lorito, obra nueva, y á lo moderno, en un barranquillo una inculca fuente, llamada la Ponça, de un sueldo de agua en vena, que suple su poquedad con estraña frialdad, y ligereza. En Zorita nuestra Señora de la Balma, con fuente, y sitio regalada, cuya Imagen siendo de madera, abiéndose en año atrás quemado el Altar mayor (donde estaba) con un riguroso fuego, quedó ylesa como los niños Babilónicos, si bien un tanto morenica.
 En lo mejor de la vega de Castellón de la Plana, no ha ochenta años que un hombre arando cerca de un arbol gra-

dioso (que en lengua Valenciana llaman lladoner) arrancó con el arado una losa, y halló bajo della una Imagen de la Virgen, con su hijo en los brazos. La Villa edificó en el mesmo lugar una Hermita muy buena, con casa aparte para los Peregrinos. Es un sitio regalado y vista, y apazibilidad estremada. Quema delante del Altar mayor una grandiosa lámpara de plata, cuyos pomos son diez y seys cabeças Turquesas, en memoria de otras tantas que quedaron en los márgenes de aquel paraje, una vez que los Moros se atrevieron á pisarles.
 En Paniscola, ó por mejor dezir en su encumbrado, y expugnable Castillo, silla un tiempo del Papa Benedicto de Luna XIII. está una Hermita de nuestra Señora, y dentro della los assientos que dicho Papa, y sus Cardenales ocupaban mientras tuvo allí su Corte: Pero tengo por cierto que antes que fuesse el Papa Benedicto XIII. ya las sillas sirvieron para Comendadores del Orden de San Juan, y antes para los Templarios. Delante la puerta de la Hermita, ay un guertezillo, y al un lado del un pilarejo, que sustentaba una fuente, ó pila bien labrada, en que surtia el agua, que es la misma, que hoy sirve de baptisterio en la Seo de Tortosa.
 En nuestra Cataluña se nos ofrecen solas dos Hermitas de invocación de nuestra Señora, pero notables; la una en el termino de Flix, con título del Remedio, en un valle llano de sylvestres arboles, y regalado de aguas, á cuyo lado ay una cueva tan grande, que en ella pueden albergarse quinientas personas, sin que causen enfado unas á otras.
 La otra en el termino de Gandesa, que llaman nuestra Señora de la Fuente Calda, por ser tan caliente el agua della, é la Imagen de piedra no conocida, de mediana estatua, y muy poco pesada, y suena como campana, la mas bella de rostro que imaginar se pueda. Es toda pintada á mil maravillas, la cual es muy frecuentada, por la devoción que tienen á nuestra Señora Santissima, y por ser dicha agua medicinal para muchos males, y por las muchas curas milagrosas, que se experimentan allí.
 Queda para postres de los capitulos, para que tengan buen dejo, la fuente del Avellá, en el termino de la Villa de